

Fylkesmannen i Vest-Agder

Embetsledelsen

Saksbehandler: Tor Punsvik

Deres ref.:
Vår ref.: 2010/4602

Vår dato: 11.09.2012
Arkivnr: 442.22

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

FORVALTNING AV ULV I VEST-AGDER – ØNSKE OM SAMSVAR MELLOM POLITISKE MÅLSETNINGER OG ADMINISTRATIVE VIRKEMIDLER

I løpet av de siste 12 årene har ulv forårsaket drap og skader på bufe i Vest-Agder. Skadene forventes å øke, men utgjør allerede en betydelig del av skadene som ulv volder på bufe på nasjonal basis. Fylkesmannen i Vest-Agder finner dagens virkemidler utilstrekkelige for å nå målene som er satt for forvaltning av ulv i rovviltregion 1:

- **Skadegjørende ulv viser seg nærmest umulig å felle i beitesesongen, og felling bør også tillates i region 1 når sporsnøforhold muliggjør dette.**
- **I dag åpnes det ikke for mulig lisensjakt på ulv før 1. oktober, og dette bør framskyndes til starten av storviltjakt når skadesituasjoner foreligger i vårt fylke/region.**
- **Fordelingen av midler til FKT-tiltak gjør det vanskelig å gjennomføre tilstrekkelige forebyggende og konfliktdempende tiltak i Vest-Agder.**

Fylkesmannen ønsker med dette å spille inn forslag til endringer i regelverk og praksis som kan vurderes som innspill til Stortingets planlagte behandling av ulveforvaltningen i Norge i 2013.

I forbindelse med rovviltforliket i Stortinget i juni 2011 var det enighet om at en rekke forhold knyttet til forvaltningen av ulv skulle tas opp til ny behandling i Stortinget i 2013. Det skyldes blant annet behovet for samkjøring med Sverige, drøfting av ulvesonering og generelt virkemiddelbruk.

I den anledning, og på bakgrunn av de erfaringer som er gjort med ulv i Vest-Agder de siste 12 år finner Fylkesmannen behov for å reise en debatt rundt virkemiddelbruk satt til å oppnå vedtatte politiske målsetninger. Disse temaene kan ha aktualitet i forbindelse med Stortingets kommende avklaring av ulv i rovviltforliket, i kommende lov- og forskriftsrevisjoner. De har også aktualitet i forbindelse med nylig oppstartet revisjon av Forvaltningsplan for rovvilt i Region 1. Brevet har følgende seks hovedinndelinger:

1. Resultatet av regelmessig streifende ulv i Vest-Agder siden år 2000 og fram til og med pågående beitesesong.
2. Forvaltningsmål for ulv i Rovviltregion 1.
3. Virkemiddelbruk for forvaltning av ulv i Rovviltregion 1
4. Skadefellingstillatelser og lisensjakt på ulv
5. Utfordringer for forvaltningen knyttet til ulvens biologi og atferd
6. Forslag til avklaring og forbedring av virkemiddelbruk i forvaltningen av ulv i Vest-Agder/ Rovviltregion 1.

1. Resultatet av regelmessig streifende ulv i Vest-Agder siden høsten 1999 og fram til og med pågående beitesesong.

Statistikk fra den nasjonale ROVBASEN viser omfanget av skader voldt av ulv sannsynliggjort av Statens Naturoppsyn i felt. Siden 2000 har Statens Naturoppsyn (SNO) sannsynliggjort at 132 kadaver av sau og lam er drept av ulv i Vest-Agder, og lagt inn i ROVBASE. De siste dager er ytterligere skader påvist, men ennå ikke lagt inn i ROVBASE. Vest-Agder har et landskap som gjør det vanskelig å finne døde bufe på utmarksbeite, og i beitesesongen omsettes kadaver svært fort i naturen. Den geografiske fordelingen av skadesteder der ulv er sannsynliggjort skadegjørere framgår av nedenstående kartskissen fra ROVBASE.

De kadaverne SNO har sannsynliggjort tatt av sau anses kun å være en begrenset del av de dyr som har vært angrepet av ulv. Fylkesmannen i Vest-Agder har utbetalt erstatning for sannsynliggjorte ulveskader for 278 sau og 558 lam fordelt på beitesesongene 2000, 2002, 2004 og 2010. I noen av disse sesongene har flere individer av ulv vært registrert i fylket, som i juli og august i år. I 2000 og 2010 ble ulv felt på skadefellingstillatelse i Vest-Agder, og det er dessuten felt ulv i grensetraktene i våre nabofylker, Rogaland 2003 og Aust-Agder 2004 og 2011.

Områder i Vest-Agder der ulv har drept bufe siden 2000, basert på kadaverundersøkelser. Røde firkanter angir enkeltangrep, grønne ringer angir omfattende angrep der flere individer er drept og antall er angitt. Skadde dyr er ikke omfattet. Nasjonal ROVBASE, DN.

Det er kun en begrenset del av dødt bufe i fylket som blir funnet og sannsynliggjort av Statens Naturoppsyn som drept av ulv. Men det som de siste skadesesongene er sannsynliggjort i Vest-Agder utgjør en betydelig del av de som avdekkes på landsbasis. Statistikk for den nasjonale ROVBASE viser for de siste to skadesesonger denne fordelingen.

Skadeår	Kadaver, totalt sannsynliggjort drept av ulv i Norge	Kadaver, totalt sannsynliggjort drept av ulv i Vest-Agder	% messig andel av bufe drept av ulv i Norge som ble drept i Vest-Agder
2010	240	43	18 %
2012 (pr 13/9)	292	39	13 %

I tillegg er et betydelig antall bufe drept av ulv i vårt nabofylke Aust-Agder i samme tidsrom.

2. Forvaltningsmål for ulv i Rovviltregion 1.

St.meld.nr. 15 (2003-2004) «Rovvilt i norsk natur» legger føringer for forvaltningen av våre store rovdyr og en differensiert forvaltning av disse. Meldingen sier klart at det ikke er satt nasjonale mål om yngling av de store rovpattedyr i roviltregion 1, hvor Vest-Agder er hjemmehørende. Det framgår at i roviltregion 1 skal hensynet til sauenæringen ha prioritet framfor mål om bevaring av landets roviltbestander.

3. Virkemiddelbruk for forvaltning av ulv i Rovviltregion 1

Forebyggende og konfliktdempende tiltak i Vest-Agder. Siden Kontaktutvalget for rovviltsaker i Vest-Agder ble etablert høsten 1994 har drøfting av aktuelle skadeforebyggende tiltak vært et hovedtema på de halvårlige møtene. Svært mange av de tiltakene som drøftes i forbindelse med «Rovvilt i norsk natur», Soria Moria dokumenter og andre faglige utredninger anses å ha liten aktualitet i Vest-Agder. Unntaksvis anses tidlig nedsanking og tilskudd til ekstraordinært tilsyn å være aktuelle virkemidler. Ellers er det bred enighet om at tapsforebygging i all hovedsak dreier seg om tre virkemidler:

- bedre kunnskap om de generelle tapsforhold for bufe på utmarksbeite i Vest-Agder, og at næringen implementerer denne kunnskap i sin drift
- tidlig avdekking av rovviltskader og omfanget av disse
- felling av skadegjørende individer

På landsbasis ble det for 2012 bevilget i størrelsesorden kr. 70 millioner til Forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT-midler). Midlene fordeles fra sentralt hold til de enkelte rovviltneemndene som så fordeler disse videre til fylkesmennene for bruk i det enkelte fylke. 30. mars i år fordelte rovviltneemnda for Region 1 sine FKT-tiltaks midler og kr. 92 tusen ble avsatt til FKT-tiltak i Vest-Agder. Med satsing på oppbygging av kadaverhundmiljø og siden gjennomførte fellingsaksjoner på ulv, ble fylkets andel av midler til FKT-tiltak raskt tømt. Fylkesmannen måtte da søke nemnda om å omdisponere allerede fordelte midler til de øvrige fylkene i Region 1. Heldigvis var slike midler tilgjengelige fordi fryktet skadesituasjon med jerv i Sogn & Fjordane uteble, men dette må tilskrives mer flaks enn plan. Dessuten er det Direktoratet for naturforvaltning som må godkjenne/ foreta omdisponeringen mellom fylkene innen regionen. I deler av vårt land er rovviltsituasjonen rimelig forutsigbar, og for andre er den svært uforutsigbar på det tidspunkt FKT-midler fordeles. Nylig opplevde Vest-Agder en periode med gitt skadefellingstillatelse på inntil 2 ulv uten ressurser til å drifte skadefellingslaget. Samtidig pågikk nye skader av ulv og Fylkesmannen fikk som statlig myndighetsutøver betydelig kritikk fra bufenæringen. Denne frustrasjonen og kritikken har Fylkesmannen i Vest-Agder betydelig forståelse for.

Det ble gjort henvendelse til DN som meldte at de ikke hadde midler å kunne bistå Vest-Agder med, og heller ikke ville åpne for framskutt lisensjakt på ulv.

a) Kunnskap om tapsforhold på utmarksbeite i Vest-Agder

Gjennom omfattende flerårige dødspeileprosjekter har næringen og forvaltningen fått et rimelig godt bilde av tapsårsaker, og blant annet avdekt at andre tapsårsaker enn rovvilt er betydelig på skogsbeite og lave i høyfjellet. Disse prosjektene har delvis foregått i samarbeid med nabofylker. Prosjektene er i all hovedsak initiert av bufenæringen.

b) Tidlig avdekking av rovviltskader og omfanget av skader

Bufenæringen har et hovedansvar for tilsyn med besetningene i utmark, og Statens Naturoppsyn (SNO) har med sine lokale rovviltkontakter ansvar for å foreta undersøkelser og konkludere ved mistanke om at freda rovvilt kan ha voldt skade. SNO har også et ansvar for å dokumentere eventuell tilstedeværelse av freda rovvilt. En stor utfordring er at kun en svært beskjeden del av det betydelige antall bufe som forsvinner på utmarksbeite blir funnet. Bare på en mindre andel av disse igjen kan en konkludere med sikker dødsårsak. Finnerlønnssordninger for dødt bufe ble prøvd noen år, uten at dette økte oppklaringsprosenten. Det har i flere år vært forsøkt å få til en satsing på å få ekipasjer med kadaverettersøkshunder som kunne øke oppdagbarheten av dødt bufe i utmark. Dette har vært et hovedsatsingsområde i 2012, i samarbeid mellom regionale aktører som næringen og fylkesmannen, samt Norske Kadaverhunder. Manglende ressurser i form av midler til FKT-tiltak har inntil videre bremsset innsatsen på dette området, men tiltaket vil bli søkt fulgt opp i 2013.

c) Felling av skadegjørere

I 1996 ble det første skadefellingslaget etablert i Vest-Agder, etter initiativ fra Kontaktutvalget for rovviltsaker i Vest-Agder (den gang rovviltutvalget i Vest-Agder). I tråd med endringene i rovviltforskriftens § 9a ble det i 2011 etablert et interkommunalt skadefellingslag i Vest-Agder, med medlemmer oppnevnt av kommunene. Åseral kommune er etablert som vertskapskommune for fellingslaget og administrerer driften. Arbeidsutvalget for kommunal viltforvaltning i Vest-Agder (AU) har «eieransvaret» for fellingslaget, og AU skal i tett dialog med de involverte parter (næringen, SNO og fylkesmann) foretas årlige evaluering.

4. Skadefellingstillatelser og lisensjakt

Rovviltforskriften § 9. Fylkesmannens myndighet til iverksetting av betinget skadefelling sier bl.a.

Fylkesmannen kan av eget tiltak eller etter søknad fatte vedtak Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning. Det skal særlig tas hensyn til

- a) områdets betydning som beitemark*
- b) skadenes omfang og utvikling*
- c) potensialet for fremtidige skader*
- d) muligheten for å gjennomføre forebyggende tiltak*

Flere av de hensyn som her skal tas må undergis et skjønn, som kan fortone seg ulikt også mellom fylkesmennene, og som gjenspeiles i deres praktisering. Vest-Agder er et lite fylke, og uansett hvor ulveskader måtte oppstå i fylket vil avstanden til viktige beiteområder være

beskjeden. All erfaring fra Vest-Agder tilsier at skader voldt av ulv på bufe raskt vil kunne utvikle et betydelig omfang.

Potensialet for framtidige skader i §9 er for Fylkesmannen et særdeles viktig punkt å fokusere og drøfte. Så lenge felling av skadegjørende ulv er svært vanskelig i barmarksesongen i fylket, vil realistiske forhold for felling først inntre med sporsnø, og da skal normalt ikke bufe være på utmarksbeite. Men felling av ulv vinterstid i Vest-Agder vil etter Fylkesmannens syn åpenbart være et aktuelt tiltak for å forhindre forventede skader på bufe kommende beitesesong. Da skadegjørende ulv ble felt i Vegårshei i januar 1984 var det ingen som stilte spørsmål ved tidspunktet og tidsmessig avstand til beitesesong. Næringsorganisasjonene i Vest-Agder søkte Direktoratet for naturforvaltning i vår om fellingstillatelse på ulv i fylket, etter en rekke observasjoner og et tilfelle av angrep på hund. Direktoratet avsto søknaden, og denne ulven (og en til) har voldt betydelig skade i besetninger i Vest-Agder denne beitesesongen og gjør det stadig. Beitesesongen 2010 gjorde en ulv omfattende skader i besetningene i Vest-Agder, og skadefellingslaget gjorde en rekke mislykkede forsøk på å felle den i barmarksesongen. Ulven tok imidlertid ei søye på inngjerdet område 8. desember. Dagen etter ga fylkesmannen skadefellingstillatelse og 10. desember lykkes skadefellingslaget i å felle ulven etter en svært omfattende og velorganisert fellingsaksjon. Hvordan denne situasjonen skulle vært håndtert om ikke den ene søya ble tatt 8. desember er et åpent spørsmål.

Rovviltforskriftens § 10 Kvote for lisensfelling på gaupe, jerv, bjørn og ulv

Her sies bl.a.*kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for skademotivert lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv.*

Fellingsperioden er for:

e) ulv utenfor forvaltningsområdet 1. oktober til og med 31. mars

Rovviltforskriften gir rovviltnemnda anledning til å åpne lisensjakt på ulv fra 1. oktober. På telefonmøte nylig ble DN bedt av Fylkesmannen i Vest-Agder om å dispensere fra rovviltforskriftens krav, slik at rovviltnemnda kunne åpne for lisensjakt på ulv i Vest-Agder fra 1. september. Det var da allerede gitt skadefellingstillatelse på inntil 2 ulv i Vest-Agder med virkning ut september måned. Dersom det kunne åpnes for lisensjakt parallelt antar vi at sjansene for felling av skadegjørende ulv ville være betydelig høynet. Dette både fordi det allerede pågår jakt på andre storviltarter i fylket, og det også kan være aktuelt for jegere og saueiere å postere på kadaver eller forventede trekkruiter. Lisensjakt følger grunneierretten, og med de gjennomgående småeiendommene vi har i Vest-Agder er det en betydelig oppgave for rettighetshaverne å organisere den slik at lisensjakt blir operativ.

Drift av det interkommunale skadefellingslaget er svært kostbar, og med begrensede FKT-midler må skadefellingslagets innsats prioriteres med stor nøkternhet. Direktoratet for naturforvaltning var meget klare på at de ville avslå en søknad om å dispensere fra rovviltforskriften slik at lisensjakt på ulv i Vest-Agder kunne framskyndes en måned, til 1. september i år. Det ble ikke gitt faglig begrunnelse for dette, og fylkesmannen finner det svært vanskelig og både forstå og forsvare dette standpunktet utad når en omfattende skadesituasjon pågår i fylket.

5. utfordringer for forvaltningen i Vest-Agder knyttet til ulvens biologi og atferd.

Det er et mål at ulv og andre store rovpattedyr ikke skal ha ynglende bestander i Vest-Agder. I motsetning til bjørn og jerv kan begge kjønn hos ulv ha lange vandringsmønstre. De individer av ulv som har vært dokumentert på kjønn i Vest-Agder siden år 2000 har alle vært

hannulver, trolig født i Sverige. Fylkesmannen mener det kan være grunn til å frykte at økt bestandsvekst i den sør-skandinaviske ulvebestanden vil medføre økt opptreden av streifende ulv i Vest-Agder. Det er ut fra et historisk perspektiv naturlig at ulv finner Agderfylkene attraktive, og for 150 til 200 år tilbake fantes de tetteste bestander av både ulv og bjørn i Skandinavia nettopp her. Den potensielle faren for pardannelse og yngling anses å være til stede, og ulv er både tidlig kjønnsmoden og kan få store kull.

Agderfylkene har et terreng og landskap det er lett å stikke seg bort i. Vinterstid mangler terrenget også ofte forhold egnet for skadefellingsaksjoner på grunn av lite snø.

Med stor tetthet av bufe i deler av fylket kan ulv volde store skader på forholdsvis kort tid, og også over store områder. Erfaringsvis er det også en betydelig andel av de angrepne sauene som ikke blir drept, kun skades.

6. Forslag til avklaring og forbedring av virkemiddelbruk i forvaltningen av ulv i Vest-Agder/ Rovviltregion 1.

Slik fylkesmannen ser situasjonen kreves en mer forutsigbar og tilrettelagt forvaltning av ulv i Vest-Agder, basert på den erfaring at tilstedeværelse av ulv med svært stor sannsynlighet vil medføre omfattende skader på bufe. Siden det er vedtatt nasjonal politikk at bufeinteressene har «forkjøringsrett» og skal prioriteres i vår region er fylkesmannen opptatt av at alle aktuelle virkemidler kan tas i bruk når det er vedtatt at ulv skal felles. Terskelen for å utstede skadefellingstillatelse og åpne for lisensjakt på ulv bør etter Fylkesmannens oppfatning være lav i Vest-Agder/ Region 1, også utenfor beitesesongen da sjansen for å felle ulv gjerne er betinget av sporsnøsituasjon. Sjøl under gode sporsnøsituasjoner er felling av ulv en svært kompetanse- og ressurskrevende oppgave.

Det bør etter Fylkesmannen i Vest-Agder sitt syn kunne åpnes for lisensjakt på ulv i våre områder fra det tidspunkt annen storviltjakt åpnes når det foreligger skadesituasjoner og skadefellingstillatelse er gitt fra fylkesmannen. Det vil i praksis si når bukkejakt på rådyr starter 10. august. Inntil dette eventuelt vurderes ved revisjon av gjeldende rovviltforskrift ber vi om at DN gis føringer for å dispensere fra rovviltforskriften for å framskynde lisensjakt når situasjoner som de vi opplever i Vest-Agder i år inntreffer.

Det bør etter fylkesmannens oppfatning holdes av FKT-midler sentralt til å kunne bistå områder i landet som opplever omfattende skadesituasjoner i beitesesongen som det ikke er lett å forutse skal komme.

Dersom det er ønskelig stiller Fylkesmannen gjerne til møte for å utdype og drøfte de problemstillingene som her er reist.

Med hilsen

Tom Egerhei (e.f.)
ass. fylkesmann

Ørnulf Haraldstad
miljøverndirektør

Saksbehandlers telefon: 38 17 66 77

Kopi som e-post sendt fra saksbehandler:

Direktoratet for naturforvaltning

Rovviltnemnda for Region 1

Kontaktutvalget for rovviltsaker i Vest-Agder

Fylkesmennene i Rogaland, Hordaland, Sogn & Fjordane & Aust-Agder

Fylkesmannens landbruksavdeling, her

Vest-Agder Bondelag

Vest-Agder Sau & Geit

Naturvernforbundet i Vest-Agder

Våre Rovdyr

